

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT BADAŃ STRATEGICZNO-OBRONNYCH
ZAKŁAD SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA

ASG WP wewn. 4187/88

JAWNE

Egz. nr 1

Plk doc. dr hab. Wojciech LEPKOWSKI
Plk w st. spocz. doc. dr Zbigniew PALUCH

STRATEGICZNA OPERACJA OBRONNA NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

SKRYPT

47633

WARSZAWA

1988

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT BADAŃ STRATEGICZNO-OBRONNYCH
ZAKŁAD SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA

ASG WP wewn. 4187/88

JAWNE

Egz. nr 1

Plk doc. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI
Plk w st. spocz. doc. dr Zbigniew PALUCH

STRATEGICZNA OPERACJA OBRONNA NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

SKRYPT

47633

WARSZAWA

1988

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

JAWNE

INSTYTUT BADAŃ STRATEGICZNO-OBRONNYCH
ZAKŁAD SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA

ASG WP wewn. 4187/88

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 12657

Egz.nr ...

1

Płk doc.dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI
Płk w st.epocz.doc.dr Zbigniew PALUCH

STRATEGICZNA OPERACJA OBRONNA
NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

Skrypt

WARSZAWA

1988

SPIS TREŚCI

	strona
WSTĘP	3
1. CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE CHARAKTER OPERACJI STRATEGICZNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH	5
2. POJĘCIE, CEL, ROZMACH STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH	10
3. UDZIAŁ POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH W STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH	16
4. WYBRANE PROBLEMY Z ZAKRESU PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH	21
ZAKOŃCZENIE	27
BIBLIOGRAFIA	29

W S T Ę P

Z charakteru polityki prowadzonej przez państwa socjalistyczne, naszych założeń doktrynalnych, zobowiązań międzynarodowych, stanu, wyposażenia i wyszkolenia sił zbrojnych, jednoznacznie wynika, że problemem podstawowym dla nas jest zachowanie pokoju. W stosunku do nikogo nie zgłaszamy żadnych roszczeń terytorialnych, nie zamierzamy na nikogo napadać, w przypadku agresji będziemy bronić swojego stanu posiadania.

Oznacza to, że będziemy zmuszeni do prowadzenia wojny rozpoczętej przez przeciwnika, odpowiednio wcześniej przygotowanymi siłami z myślą o uzyskaniu zaskoczenia. Może to spowodować, że w jej początkowym okresie przeciwnik uzyska przewagę, przejmie inicjatywę zmuszając nas do obrony nawet w wymiarze strategicznym.

Obrona, przygotowana w sposób planowy słusznie traktowana jest jako rodzaj działań umożliwiający odparcie mniejszymi siłami agresji przeważających sił nieprzyjaciela. Poza tym z politycznego punktu widzenia - czego nie mogą nie doceniać wojskowi - pozycja broniącego się w początkowym okresie wojny obala wszelkie argumenty przeciwnika próbującego przypisać nam agresywne zamiary i jest niewątpliwym przejawem obronnego charakteru naszej doktryny wojennej.

Nie traktujemy obrony jako jedyne rodzaju działań. Po załamaniu natarcia, całkowitego rozbitcia sił przeciwnika i odtworzenia pierwotnego położenia można dokonać jedynie drogą zwrotu zaczepnego. Bowiem zniszczenie jego sił zbrojnych zawsze traktowane jest jako podstawowy warunek zapobieżenia agresji w przyszłości. W sumie więc obrona i natarcie rozpatrywane są w dialektycznej jedności, jako wzajemnie uzupełniające się podstawowe rodzaje działań, pozwalające w sposób optymalny wykorzystać siły zbrojne dla obrony państw socjalistycznych.

Niniejszy akrypt poświęcony jest strategicznej operacji obronnej na zachodnim teatrze działań wojennych, przygotowywanej i prowadzonej w początkowym okresie wojny. Przeanalizowano w nim takie problemy jak: czynniki, które mogą wpłynąć na charakter operacji obronnej w Europie; jej pojęcie, cel, zadania i rozmach; udział polskich sił zbrojnych w

takiej operacji, a także podstawowe problemy z zakresu jej przygotowania i prowadzenia.

Skrypt ten traktujemy jako materiał, który w miarę postępu w prowadzonych badaniach nad strategiczną operacją obroną będzie rozszerzany o nowe zagadnienia i nowe szczegóły.

1. CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE CHARAKTER OPERACJI STRATEGICZNEJ NA ZACHOD - NIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

W okresie ostatnich kilku lat jesteśmy świadkami szeregu doniosłych wydarzeń, mających niewątpliwą wpływ na rozważania teoretyczne /prognozy/ dotyczące przygotowania i przebiegu ewentualnej przyszłej operacji strategicznej w Europie. Do wydarzeń tych należy przede wszystkim zaliczyć:

Po pierwsze - przedstawienie naszych propozycji rozbrojeniowych, znanych jako plan Jaruzelskiego, który przewiduje początkowo redukcję, a następnie wycofanie z arsenałów przeciwnych stron uzgodnionych operacyjnych i taktycznych rodzajów uzbrojenia jądrowego, stopniowe wycofanie i redukcję broni konwencjonalnej oraz ewolucję charakteru doktryny militarnych tak, aby można je było uznać za obronne, z równoczesnym stałym poszukiwaniem coraz to nowych środków bezpieczeństwa i budowy zaufania.

Po drugie - postanowienia jakie sformułowano na posiedzeniu Doradczego Komitetu Politycznego państw - stron Układu Warszawskiego w dniu 29 maja 1987 roku w Berlinie, gdzie określono ściśle obronny charakter doktryny wojennej naszych państw oraz stwierdzono, że państwa socjalistyczne nigdy w żadnych okolicznościach nie rozpoczną działań wojennych jako pierwsze przeciwko jakemukolwiek państwu lub sojusznikowi i nigdy jako pierwsze nie użyją broni jądrowej.

Po trzecie - podpisanie porozumienia o likwidacji rakiet średniego i mniejszego zasięgu w Europie oraz przystąpienie do jego realizacji.

Po czwarte - zaawansowanie rozmów o likwidacji 50 % strategicznego potencjału jądrowego, a także podjęcie szeregu innych postanowień mających na celu złagodzenie dość napiętych stosunków między państwami należącymi do przeciwnych ugrupowań polityczno - militarnych.

Wymienione tu wydarzenia bez wątpienia przyczyniły się do zmniejszenia niebezpieczeństwa wybuchu wojny w Europie, ale nie wyeliminowały takiej możliwości. Nie wszystkie bowiem propozycje rozbrojeniowe państw socjalistycznych, a także inne inicjatywy zmierzające do złagodzenia napięcia w stosunkach międzynarodowych są pozytywnie przyjmowane przez państwa NATO. W państwach tych wciąż istnieją tendencje do prowadzenia polityki z pozycji siły i jak do tej pory, mimo głośzonych

deklaracji, żadne z głównych państw NATO w praktyce z niej nie zrezygnowało. Wyrazem tego są stale rosnące wydatki na zbrojenia, a także konstruowanie i wprowadzanie do ich arsenałów wciąż nowych, doskonalszych systemów uzbrojenia.

Nawet tak wymierne decyzje jak redukcja rakiet średniego i mniejszego zasięgu w Europie, nie zmniejszają wydatnie niebezpieczeństwa wybuchu wojny, ani nie ograniczają możliwości jej prowadzenia. Zredukowano bowiem zaledwie około 4 % potencjału jądrowego, co wobec faktu, iż moc nagromadzonych ładunków jądrowych umożliwia kilkakrotne zniszczenia życia na ziemi, praktycznie nie ma większego znaczenia. Zredukowane siły jądrowe w Europie mogą być ponadto bardzo szybko uzupełnione na przykład przez dokonanie manewru siłami lotnictwa bazującego na lotniskowcach czy lotniskach, manewru okrętami podwodnymi z bronią jądrową, albo przerzucenie do Europy odpowiedniej liczby rakiet z głowicami jądrowymi.

Sytuacja powyższa w równym stopniu dotyczy ewentualnej pięćdziesięcioprocentowej redukcji broni strategicznej. To co pozostanie - a zostanie prawdopodobnie broń, która jest najbardziej wartościowa i skuteczna - również w zupełności wystarczy na kilkakrotne zniszczenie życia na ziemi.

Niezmiernie istotny jest również fakt, że mimo pokojowych apeli, a także podejmowania różnego rodzaju przedsięwzięć mających świadczyć o dobrych intencjach państw NATO, wydatki na zbrojenia - a więc ten najbardziej wymierny wskaźnik tendencji militarnych - nieustannie rośnie. Na przykład: w latach 1976 - 1980 państwa bloku NATO przeznaczyły na ten cel około 983 mld. dolarów, natomiast w następnym pięcioletniu /1980 - 1985/ - już ponad 1,6 biliona dolarów tj. o 60 % więcej. Główny ciężar finansowania zbrojeń wzięły na siebie USA, których udział w wydatkach zbrojeniowych NATO wzrósł z 65,4 % w roku 1981 do 76,8 w 1985 roku. W 1985 roku osiągnęły one sumę 284,7 mld. dolarów i w porównaniu z poprzednim rokiem były wyższe o 27 mld. dolarów. Natomiast na lata 1986 - 1990 w USA przewiduje się wzrost wydatków na cele militarne o 78 % w stosunku do poprzedniego pięcioletnia /1980 - 1985/.

Według szacunkowych danych wydatki całego paktu NATO na cele militarne w okresie 1986 - 1990 przekroczą 2,5 biliona dolarów. Te olbrzymie, wręcz astronomiczne sumy niemal w 50 % są przeznaczone na opracowywanie i wdrażanie nowych środków walki, nowej techniki i sprzętu bojowego oraz na modernizacja broni już istniejącej.

Podobnie wzrasta budżet wojskowy RFN. Na przykład w 1985 roku wynosił on 59368 milionów marek i był wyższy o 1228 miliona marek niż w

w 1984 roku.^{x/}

Nie ulega wątpliwości, że tak ogromne wydatki ponoszone są z myślą o osiągnięciu w przyszłości określonych celów polityczno - militarynych drogą przemocy zbrojnej. Państwa NATO prawdopodobnie czekają jedynie na moment dogodny do osiągnięcia tego celu.

Aktualny układ sił w Europie powoduje, że mamy do czynienia ze względną równowagą potencjałów wojskowych. Jest to niezmiernie istotne, bowiem w tej sytuacji przeciwnik nie może liczyć na osiągnięcie celu politycznego w drodze przemocy zbrojnej. Nie oznacza to jednak, że przeciwnik nie będzie szukał innego rozwiązania. Może nim być w pierwszym etapie dążenie do osłabienia naszej koalicji. Osłabienia tego można dokonać w bardzo różny sposób drogą walki nieoreznej, a szczególnie walki gospodarczej, ideologicznej, dyplomatycznej, walki na polu nauki i techniki oraz w innych dziedzinach działalności. Można też wykorzystać /lub sprowokować/ niepokoje wewnętrzne w jednym lub w kilku krajach naszej koalicji, aż do wywołania wojny domowej włącznie.

Przy takim osłabieniu państwa /koalicji/ istnieje oczywiście znacznie większe prawdopodobieństwo osiągnięcia powodzenia drogą przemocy zbrojnej w wojnie. Stąd wniosek, że każde wydarzenie osłabiające siłę i gotowość naszego państwa /koalicji/, ma ogromne znaczenie polityczne i wojskowe. Każde takie osłabienie - pozornie nawet bardzo odległe od spraw wojskowych - ma swoje reperkusje; odbija się niekorzystnie na możliwościach organizowania obrony i sprzyja dokonaniu agresji. Należy dodać, że może to być jeden ze sposobów tzw. "wpełzania w wojnę".

Na charakter operacji strategicznej prowadzonej w ewentualnej przyszłej wojnie na naszym kontynencie znaczący wpływ ma doktryna wojenna państw Układu Warszawskiego, a w tym i naszego państwa. Jak już podkreślano, jest to doktryna o charakterze obronnym. Ma zatem na celu przede wszystkim zapobieganie wybuchowi ewentualnej przyszłej wojny oraz zawiera zobowiązanie, że żadne z państw naszego układu nie rozpocznie wojny jako pierwsze oraz jako pierwsze nie użyje broni jądrowej.

Z punktu widzenia militarynego ma to niezmiernie istotne znaczenie. Oznacza bowiem, że będziemy prowadzili wojnę wywołaną przez potencjalnego przeciwnika. Przy czym będzie to wojna rozpoczęta w warunkach, gdy przeciwnik oceni, że ma realną szansę uzyskania przewagi nad siła-

^{x/} Płk prof.dr K. NOŻKO: Przyszłe działania wojenne, w tym operacje i walki oraz rola poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb
Warszawa 1987 s. 3

mi zbrojnymi naszych państw i osiągnięcia celu prowadzonych działań. A więc z pewnością rozpocznie wojnę z zaskoczenia i przynajmniej w jej początkowym okresie może uzyskać powodzenie.

Stąd wniosek, że siły zbrojne naszych państw po rozpoczęciu agresji przez przeciwnika zmuszone będą w początkowym okresie przejść do obrony, i to prawdopodobnie na obszarze całego teatru działań wojennych, a więc do obrony strategicznej. Jest to sytuacja niezmiernie trudna, wymagająca podejmowania szeregu przedsięwzięć jeszcze w okresie pokoju, ciągłego śledzenia sytuacji polityczno - militarnej i odpowiedniego reagowania na wszelkie zachodzące w niej zmiany. Trudności potęguje fakt, że wszelkie przygotowania do ewentualnej agresji odbywać się będą bez wątpienia w sposób zamaskowany i najprawdopodobniej przy pozornej intensyfikacji polityki mającej na celu "zachowanie pokoju".

Również położenie geograficzne poszczególnych państw naszej koalicji może wpłynąć na specyfikę charakteru operacji strategicznej prowadzonej na zachodnim teatrze działań wojennych. Stosunkowo niewielka głębokość operacyjna obszarów zajmowanych zarówno przez NRD, jak i przez nasze państwo powoduje konieczność preferowania takich sposobów prowadzenia operacji obronnej, które umożliwiałyby jak najwcześniejsze załamanie operacji rozpoczętej przez przeciwnika i drogą przeciwdziałania odtworzenie położenia sprzed agresji, a następnie całkowitego zniszczenia jego sił zbrojnych, aby uniemożliwić mu powtórne uderzenie. Należy podkreślić, że idea takiego przeprowadzenia operacji obronnej nie jest podyktowana jedynie interesem NRD czy naszego państwa. Z całą pewnością będzie ona korzystna dla całej koalicji.

Wobec wyżej opisanych przewidywań, istnieje potrzeba odpowiedniego przygotowania się jeszcze przed wybuchem wojny do prowadzenia tej operacji. Chodzi o zapewnienie jej takich cech, jak: uporczywość, trwałość, głębokie urzutowanie wojsk, utrzymanie silnych odwodów, a przede wszystkim aktywność wyrażająca się między innymi w ciągłej gotowości do wykonywania kontrataków i przeciwdziałań.

Na charakter przyszłych operacji prowadzonych w Europie niewątpliwie będą miały wpływ zmiany, jakie dokonują się w uzbrojeniu i wyposażeniu wojsk. W dobie postępu naukowo-technicznego zmiany te są dość gwałtowne, a niektóre rodzaje uzbrojenia wprowadzane masowo do wojsk mogą doprowadzić do zmian rewolucyjnych. Szczególne znaczenie mają tu systemy broni precyzyjnej o dużej sile rażenia i systemy rozpoznawczo-uderzeniowe. Z punktu widzenia skuteczności oddziaływania niezmiernie istotne znaczenie ma łączenie w jeden system środków rozpoznania, środ-

ków ogniowego rażenia oraz obezwładniania radioelektronicznego. Precyzyjne uderzeń i siła rażenia tych systemów powoduje zacieranie się różnicy między środkami konwencjonalnymi i jądrowymi.

Istotny wpływ na charakter prowadzonych operacji ma rozwój lotnictwa, a szczególnie śmigłowców masowo wprowadzanych do uzbrojenia wojsk lądowych. Umożliwiło to wykorzystanie na skalę masową trzeciego wymiaru w działaniach bojowych prowadzonych na wszystkich szczeblach, a w sumie znacznego zwiększenia manewrowości wojsk. Doskonalenie uzbrojenia samolotów a szczególnie rakiet i bomb kierowanych oraz coraz bogatsze wyposażenie radioelektroniczne powoduje, że lotnictwo staje się niezastąpionym środkiem wsparcia ogniowego wojsk lądowych, a także wykonywania samodzielnych operacji mających na celu zapewnienie swobody działania pozostałym rodzajom sił zbrojnych. Do tego należy dodać wprowadzenie na wszystkich szczeblach zautomatyzowanych systemów dowodzenia wojskami i kierowania środkami rażenia, co przyczynia się w dużym stopniu do zwiększenia sprawności i skuteczności prowadzenia działań bojowych.

W sumie więc intensywny rozwój konwencjonalnych środków walki powoduje, że istnieje duże prawdopodobieństwo rozpoczęcia przez przeciwnika i prowadzenia w Europie operacji z użyciem wyłącznie konwencjonalnych środków rażenia, co naturalnie nie wyklucza możliwości użycia broni jądrowej praktycznie w każdej fazie operacji.

2. POJĘCIE, CEL, ROZMACH STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ NA ZACHOD - NIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH.^{x/}

Operacja strategiczna na teatrze działań wojennych jest jedną z form strategicznych działań sił zbrojnych.^{xx/} Pozostałe formy to: działania i operacje strategicznych sił jądrowych; operacje na oceanicznych teatrach; strategiczne operacje przeciwpowietrzne i powietrzne na kontynentalnych i oceanicznych teatrach działań wojennych; działania i operacje strategiczne w celu odparcia powietrzno - kosmicznego napadu przeciwnika.

Dla każdej formy strategicznych działań sił zbrojnych sprecyzowane są:

- cele i zadania strategiczne;
- rozmach przestrzenny i czas trwania poszczególnych operacji bitew i walk;
- sposoby wykonania poszczególnych zadań dla osiągnięcia celu końcowego;
- stałe lub doraźnie organizowane zgrupowania sił zbrojnych przeznaczone do wykonania poszczególnych zadań.

Operacja na kontynentalnym teatrze działań wojennych może przybrać charakter zaczepny lub obronny. Jak wynika z omawianych wcześniej czynników, kształtujących charakter operacji strategicznej na zachodnim teatrze działań wojennych, siły zbrojne państw socjalistycznych w początkowym okresie wojny przejdą do operacji obronnej. W związku z tym w dalszej części opracowania główna uwaga skupiona będzie na operacji obronnej.

Należy jednak zaznaczyć, że skupienie uwagi tylko na obronie w skali strategicznej byłoby błędem. Jest bowiem niewątpliwą prawdą historyczną, że wyłącznie broniąc się nikt jeszcze wojny nie wygrał. W

^{x/} Rozdział ten opracowano na podstawie wykonanej pod kierownictwem gen. bryg. dr. hab. Tadeusza URBĄCZYKA pracy pt.: Organizacja i prowadzenie pierwszej operacji obronnej frontu w ramach obrony strategicznej na ZTDW, Warszawa 1987 r.

^{xx/} Przez pojęcie to należy rozumieć całościowy uderzeń ogniowych, operacji, bitew i walk oraz działań bojowych związków operacyjnych i taktycznych najczęściej kilku rodzajów sił zbrojnych, przygotowywanych i prowadzonych według jednolitego zamiaru, pod bezpośrednim kierownictwem naczelnego dowództwa, dla osiągnięcia celów strategicznych na jednym lub kilku teatrach działań wojennych. Płk prof. dr K. NOŻKO. Op. cit. s. 16.

związku z tym przyszła operacja obronna musi być tak organizowana i prowadzona, aby umożliwiała załamanie operacji rozpoczętej przez przeciwnika i stworzenie warunków do przeciwuderzenia, które następnie może przekształcić się w powszechne natarcie. Umożliwia to bowiem całkowite zniszczenie sił zbrojnych przeciwnika, co stanowi gwarancję, że agresja nie będzie powtórzona.

Strategiczna operacja obronna na zachodnim teatrze działań wojennych stanowi zespół uzgodnionych co do celu, zadań, czasu oraz kierunków strategicznych operacji przeciwpowietrznych i operacji obronnych frontów, a także działań bojowych flot na morzach przyległych do lądowego TDW. Operacje te i działania są prowadzone według jednolitego zamiaru Naczelnego Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych na teatrze.

Celem strategicznej operacji obronnej może być:

- zadanie przeważającym siłom nieprzyjaciela maksymalnych strat, zerwanie, załamanie lub opóźnienie jego natarcia, utrzymanie bronionych obszarów, rejonów i rubieży, przy równoczesnym zachowaniu zdolności bojowej własnych wojsk;

- uzyskanie na czasie w celu zorganizowania działań, które stworzą warunki sprzyjające rozgromieniu silniejszego nieprzyjaciela, w sytuacji dogodnej dla własnych wojsk;

- zapewnienie osłony operacyjnego rozwinięcia wojsk własnych i sojusznicych;

- stworzenie warunków sprzyjających przejściu do działań zaczepnych na innych teatrach lub kierunkach przez zgrupowania wojsk własnych lub sojusznicych.^{x/}

Cel strategicznej operacji obronnej osiągany jest w wyniku wykończenia szeregu zadań. Do głównych z nich zalicza się:

- w działaniach z użyciem broni jądrowej - wykonanie uderzeń jądrowych strategicznymi siłami jądrowymi oraz siłami jądrowymi frontów, lub - w działaniach konwencjonalnych - wykonanie uderzeń ogniowych /najczęściej jako kontrprzygotowania/ na główne zgrupowania wojsk nieprzyjaciela rozwijające się lub przechodzące do działań zaczepnych /prowadzące te działania/, w tym niszczenie systemów rozpoznawczo - uderzeniowych;

- odparcie natarcia zgrupowań wojsk lądowych, uderzeń lotnictwa, śmigłowców bojowych i rozbiście desantów nieprzyjaciela, a także utrzy-

^{x/} Organizacja i prowadzenie pierwszej operacji obronnej frontu w ramach obrony strategicznej na ZTDW w początkowym okresie wojny.

mania ważnych rejonów i rubieży terenowych oraz ważnych obiektów gospodarczych, ośrodków administracyjnych oraz politycznych;

- rozbitcie zgrupowań nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb obrony oraz likwidację jego desantów;
- stworzenie warunków oraz przejście do przeciwnatarcia siłami głównymi koalicji lub ich częścią.

Strategiczną operację obronną na teatrze działań wojennych prowadzić będą Zjednoczone Siły Zbrojne, zamykając obronnie główne kierunki strategiczne. Mają one ponadto możliwość równoczesnego prowadzenia częścią sił operacji zaczepnych na tych kierunkach, na których może być zapewniona przewaga nad wojskami nieprzyjaciela. Operacja taka może mieć zdecydowane bądź tylko ograniczone cele i może być prowadzona siłami jednej armii lub kilku dywizji.

Podstawę strategicznej operacji obronnej stanowią:

- pierwsze uderzenie jądrowe /w warunkach stosowania broni jądrowej/ planowane i wykonywane przez Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych na TDW;
- operacje precypowietrzne, a w razie przejścia do przeciwnatarcia - również operacje powietrzne;
- operacje obronne frontów, a na samodzielnych kierunkach operacyjnych - również operacje obronne armii;
- działania bojowe flot na morzach przyległych do danego TDW;
- operacyjne przygotowanie TDW oraz systemu zabezpieczenia tyłowego i techniczno - specjalnego.

W ramach strategicznej operacji obronnej /zwłaszcza w czasie wykonywania przeciwwuderzeń lub przechodzenia do przeciwnatarcia/ mogą być również przygotowywane i prowadzone operacje desantowo - szturmowe, a także działania operacyjnych grup manewrowych /OGM/. W każdym z tych działań należy dążyć do wtargnięcia na tyły ugrupowania operacyjnego /strategicznego/ nieprzyjaciela, naruszenia jego systemu dowodzenia i zaopetrywania, bezowania lotnictwa oraz niszczenia systemów broni jądrowej i broni precyzyjnej.

System obrony strategicznej na TDW obejmuje: zgrupowania wojsk i ich ugrupowanie operacyjne; system stref, rejonów, pasów, pozycji i rubieży obronnych; przygotowane uderzenia jądrowe, system porażenia ogniowego, system OPL i obrony przeciwpancernej oraz przeciwdesantowej; systemu wszechstronnego zabezpieczenia, w tym tyłowego i techniczno - specjalnego. W jego zakres wchodzi również rozbudowana pod względem inżynierskim strefa osłony granic państwa wraz z wojskami przez - naczonymi do prowadzenia działań w strefie nadgranicznej. Będą to

wojska stanowiące pierwszy rzut strategiczny ZSZ na TDW. W tej sytuacji front wydzielony z sił zbrojnych PRL może wejść w skład drugiego rzutu strategicznego ZSZ na ZTDW. Ponadto do systemu OPL frontu może być włączony system wojsk OPK rozmieszczonych w pasie frontu, stanowiący jeden z elementów strategicznej operacji obronnej.

W ramach obrony strategicznej przewiduje się stawianie przez wojska uporczywego oporu połączonego z szerokim manewrem, uderzeniami ogólnowymi i zgrupowaniami wojsk, zwłaszcza na tyły i skrzydła nacierających wojsk nieprzyjaciela.

Im szerszy i rozleglejszy front obrony wyznacza się związkom /przede wszystkim operacyjnym/, w tym większym stopniu należy się liczyć z potrzebą:

- tworzenia silnych odwodów przeznaczonych do wykonywania zdecydowanych zwrotów zaczepnych /kontrataków i przeciwuderzeń/;
- nieustannego zwalczania obiektów i celów przewidzianych do zniszczenia w pierwszej kolejności oraz tworzenia skutecznej osłony zgrupowań wojsk i ważnych obiektów, a także centrów gospodarczych, politycznych i administracyjnych przed uderzeniami z powietrza;
- umiejętnego wykorzystania obronnych właściwości terenu oraz zamykania głównych i prawdopodobnych kierunków natarcia nieprzyjaciela, przy aktywnym zwalczaniu jego desantów również siłami i środkami obrony terytorialnej kraju /OTE/.

Jak już wspomniano, strategiczna operacja obronna może być zorganizowana w pasie całego teatru działań wojennych. Wówczas szerokość pasa obrony będzie równa szerokości teatru. W przypadku zachodniego teatru działań wojennych szerokość ta wyniesie około 1500 km. Jeżeli część Zjednoczonych Sił Zbrojnych na teatrze będzie prowadziła działania zaczepne, to oczywiście szerokość pasa obrony będzie odpowiednio mniejsza.

Ponieważ front organizuje obronę w pasie szerokości 500 i więcej kilometrów oraz głębokości 350 km, w związku z czym w pierwszym rzucie strategicznym na terytorium NRD i CSRS mogą być rozmieszczone co najmniej trzy fronty.

Natomiast drugi rzut strategiczny - w którym mógłby znajdować się kolejny, czwarty front, odpowiednio wzmocniony - organizowałby swoją obronę wzdłuż wybrzeża morskiego Bałtyku oraz rubieży rzek: Odra i Nysa Łużycka oraz dalej na południe, również na głębokość do 350 km

Elementy ugrupowania bojowego poszczególnych rzutów strategicznych tworzone będą z elementów ugrupowania frontów oraz odwodów Naczelnego

Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych na teatrze działań wojennych.^{x/}

Układ rubieży, rejonów, pozycji i pasów obrony uzależniony będzie przede wszystkim od decyzji ND ZSZ, posiadanych sił i środków oraz przewidywanego charakteru działań przeciwnika i właściwości obronnych terenu.

Układ ten może być następujący: pas przesłaniania; główny pas obrony /pierwsza rubież obrony/; jeden - dwa armijne pasy obrony; jeden - dwa frontowe pasy obrony; ryglowe pozycje i ryglowe rubieże obrony. Ponadto na najważniejszych kierunkach działania nieprzyjaciela - pomiędzy głównym pasem obrony a pierwszym armijnym pasem obrony - może być przygotowany drugi pas obrony /pośrednia rubież obrony/.^{xxx/}

W przypadku nagłej napaści przeciwnika czas na organizowanie obrony będzie ograniczony. Dlatego wszystko, co tylko jest możliwe, powinno być zrealizowane zawczasu. Niezbędna jest przy tym takie organizowanie i prowadzenie działań obronnych, aby nie dopuścić do głębokiego włamania się wojsk przeciwnika w linię obrony.

Z tego też względu pas przesłaniania /pozycję wysuniętą/ należy stworzyć na głębokości nie większej niż 10 - 15 km.^{xxx/}

Główny pas obrony /pierwszą rubież obrony/ należy rozbudowywać na głębokość 20 - 25 km. Zwykle składać się ona będzie z 3 - 4 pozycji obrony. W razie konieczności przed głównym pasem obrony /w odległości 6 - 8 km od przedniego skraju obrony/ można rozbudowywać pozycję pośrednią.

Drugi pas obrony /pośrednia rubież obrony/ może być rozbudowany na przewidywanych najważniejszych kierunkach natarcia nieprzyjaciela 10 km za głównym pasem. Konieczność jego rozbudowy powstanie wówczas, gdy pierwsza armijna rubież obrony przebiegać będzie w odległości ponad 50 - 60 km od przedniego skraju obrony.

Przyjmuje się, że armijne pasy /rubieże/ obrony rozbudowywać się będzie w odległości: pierwszy - 40-60 km, drugi - 80-100km od przedniego skraju obrony. Głębokość tych pasów wynosi około 20 km. Każdy z nich składa się z dwóch - trzech pozycji obrony.

^{x/} Obejmują one odwoływanie ogólnowojskowe, zgrupowania wojsk raketowych i artylerii, zgrupowania wojsk OPL, w których skład mogą wejść oddziały wojsk OPK, zgrupowania wojsk lotniczych, a także odwoływanie przeciwpancerne, oddziały zaporowe i inne.

^{xx/} Op. cit. s. 32

^{xxx/} Wykład ogłoszony w ASG WP w dniu 14.04.1988r. przez Marszałka Związku Radzieckiego S.F. ACHROMIEIEWA. Maszynopis s. 22
Autorzy niektórych opracowań podają, że pas przesłaniania może być rozbudowany na głębokość 20 - 40 km w stosunku do przedniego skraju obrony.

Frontowe pasy /rubieże/ obrony będą zwykle rozbudowywane w odległości: pierwszy -- 150 - 200 km, drugi -- 250 - 300 km od przedniego skrajku obrony. Na frontowych pasach obrony i między nimi rozbudowuje się rejonny i węzły obrony oraz pozycje i rubieże ryglowe uniemożliwiające rozprzestrzenianie się wojsk nieprzyjaciela w stronę skrzydeł lub służące do rozwijania wojsk podczas wykonywania kontrataków i przeciwdziałzeń. Rubież ryglowa może składać się z jednej - dwóch pozycji. Pas obrony frontu stanowią dwie strefy: taktyczna strefa obrony o głębokości 30 - 40 km i operacyjna strefa obrony o głębokości 300 - 350 km.^{x/}

^{x/} Op. cit. s. 33

3. UDZIAŁ POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH W OPERACJI STRATEGICZNEJ NA ZACHOD - NIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH.

Zgodnie z ustaleniami koalicyjnej doktryny wojennej państw-stron Układu Warszawskiego, jedną z najważniejszych form walki zbrojnej prowadzonej na ZTPW, w początkowej fazie wojny będzie - jak już stwierdzono - strategiczna operacja obronna. W operacji tej, stosownie do swych zobowiązań sojuszniczych, uczestniczyć będą wspólnie z wojskami Armii Radzieckiej, Czechosłowackiej Armii Ludowej i Niemieckiej Armii Ludowej NRD, wydzielone siły zbrojne naszego państwa. Z położenia geograficznego naszego kraju wynika ponadto, że będzie on stanowił obszar wyjściowy wojsk do operacji, a w przypadku niekorzystnej sytuacji na froncie znaczna jego część może być objęta bezpośrednimi działaniami bojowymi. Założenie powyższe wynika z przeświadczenia, że ewentualną wojnę między dwoma przeciwstawnymi blokami polityczno - militarnymi rozpocznie przeciwnik i że dokona on tego w warunkach uzyskanej przewagi w decydującym miejscu i czasie w sposób zaskakujący, mając duży stopień pewności osiągnięcia założonych celów politycznych. Nie ulega więc wątpliwości, że przynajmniej w początkowym okresie wojny może uzyskać on powodzenie i przejść inicjatywę strategiczną.

W wyżej opisanych warunkach udział naszych sił zbrojnych w początkowej fazie operacji obronnej na zachodnim TDW, będzie polegał między innymi na: rozgromieniu we współdziałaniu z wojskami sojuszniczymi zgrupowań sił lądowych nieprzyjaciela na teatrze i odparcia napa-
du sił powietrznych. Już w drugim - trzecim dniu wojny niektóre związki taktyczne frontu /organizowane na bazie wydzielonych sił zbrojnych PRL/, zgodnie z decyzją Naczelnego Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych na TDW, mogą być wykorzystane do wzmocnienia obrony prowadzonej przez wojska pierwszego rzutu strategicznego. Front polski o narodo-
wym lub koalicyjnym składzie, może też wejść w skład drugiego rzutu strategicznego ZSZ i organizować obronę na obszarze własnego kraju.

Przystąpienie frontu do pierwszej operacji obronnej organizowanej na obszarze własnego kraju^{x/} uzależnione będzie od rozwoju sytuacji w bitwie granicznej prowadzonej przez wojska sojusznicze, przy czym w sytuacji najbardziej niekorzystnej - już w czwartym lub piątym dniu od chwili rozpoczęcia działań wojennych należy się liczyć z bezpośrednimi

^{x/} Część naszego terytorium może się również znaleźć w pasie frontu sojuszniczego.

uderzeniami lądowych zgrupowań nieprzyjaciela.

Operacja obronna frontu, stanowiąca część składową strategicznej operacji obronnej, może się rozpocząć i być prowadzona w warunkach użycia konwencjonalnych środków rażenia /w ciągłej gotowości do użycia broni jądrowej/ oraz w warunkach ograniczonego lub nieograniczonego użycia broni jądrowej.

Front może przechodzić do obrony całością lub większością sił.

Na kierunku nadmorskim front oprócz obrony lądowej, będzie organizował obronę przeciwdesantową.

Warunki przejścia frontu do operacji obronnej mogą być różne. Będą one zależne od charakteru wojny i konkretnej sytuacji operacyjno-strategicznego, celu operacji obronnej, terytorium na którym organizowana jest obrona i t.p.^{x/}

Niezależnie od warunków, przygotowanie obrony będzie się odbywać w skrajnie ograniczonym czasie. Liczyć się należy z sytuacją, w której część wojsk frontu /rozwinęte związki pierwszego rzutu/ będzie organizować obronę tuż przed wybuchem wojny, część zaś z chwilą jej wybuchu. Znaczne siły frontu mogą w tym czasie osiągać pełną gotowość bojową lub przegrupowywać się do wyznaczonych rejonów obrony lub rejonów zastrzeżenia.

Czas na przygotowanie pierwszej operacji obronnej frontu, która ma być prowadzona wzdłuż zachodniej granicy naszego kraju, w poważnej mierze będzie uwarunkowany rezultatami bitwy granicznej i tempem rozwijania przez nieprzyjaciela działań zaczepnych.

Mając na względzie rosnące możliwości wykonania przez agresora nagłej napaści oraz konieczność przegrupowania wojsk własnych na znaczne odległości, należy pamiętać, że szczególnego znaczenia nabiera elastyczne rozwinięcie strategiczne zarówno gospodarki, jak i sił zbrojnych. Przewiduje się wcześniejsze - odpowiednio do wzrostu zagrożenia - przestawienie gospodarki na produkcję wojenną, podnoszenie gotowości sił zbrojnych /w tym również wojsk wydzielonych do obrony terytorium kraju/, jak i natychmiastowe osiąganie przez nie gotowości do wykonania zadań bojowych w trybie alarmowym - w przypadku nagłej napaści przeciwnika. Wiąże się z tym zwiększenie wymagań w zakresie mobilizacyjnej gotowości wojsk.

^{x/} Front może przechodzić do operacji obronnej zarówno na obszarze własnego kraju jak i na terytorium kraju sojuszniczego. Operacja obronna frontu może stanowić część składową strategicznej operacji obronnej lub też może być prowadzona samodzielnie.

Szczególne wymagania stawiane są wojskom lotniczym, OPK, OPL i WRE. Niezależnie bowiem od sytuacji, która wytworzy się na przedpolu obrony, należy przewidywać, że z chwilą rozpoczęcia agresji przez nieprzyjaciela siły te wezmą udział w operacji przeciwpowietrznej organizowanej i kierowanej przez ND ZSZ na TDW. Podkreślić przy tym należy, że wszystkie siły i środki o charakterze wojskowym znajdujące się na obszarze objętym obroną strategiczną i mogące w niej wziąć udział podlegają bezpośrednio lub tylko pod względem operacyjnym ND ZSZ na TDW. Jeżeli front organizuje obronę na obszarze własnego kraju, to wszystkie środki, które znalazły się w jego pasie również podporządkowuje się dowódcy frontu i odpowiednio dowódcom armii. W razie, gdy na obszarze kraju organizuje obronę front sojusznicy, wówczas dowódcy frontu i dowódcy armii dysponują tymi siłami i środkami poprzez grupy operacyjne specjalnie w tym celu wydzielone ze sztabu OW czasu "W".

W czasie intensywnych prac związanych z przygotowaniem obrony należy przewidywać, że na głównym kierunku rozwijania przez nieprzyjaciela działań zaczepnych będą wysadzone desanty powietrzne o różnym przeznaczeniu, a na kierunku nadmorskim - desanty powietrzne i morskie, z którymi wojska nasze /operacyjne i wojska wydzielone do obrony terytorium kraju/ będą zmuszone podjąć walkę.

Z uwagi na powyższe ogólnym celem pierwszej operacji obronnej frontu będzie wspólnie z wojskami sojuszniczymi obrona obszaru kraju, przed nieoczekiwanymi uderzeniami zgrupowań lądowo - powietrznych, powietrzno - morskich i desantowo - morskich nieprzyjaciela; załamanie jego działań zaczepnych; zadanie mu maksymalnych strat; zapewnienie osłony operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i tworzenie warunków dogodnych do przeciwuderzeń lub przeciwnatarcia.

Mając na względzie strategiczne położenie naszego kraju, musimy być przygotowani do udziału zarówno w operacji obronnej, jak i do bezpośredniego udziału w przeciwnatarciu z terytorium NRD. W tym drugim przypadku wojska operacyjne PRL weszłyby do działań znacznie później, przypuszczalnie dopiero w 5 - 6 dniu wojny, pod osłoną działających w przodzie wojsk Związku Radzieckiego i NRD. Wyjątek stanowić może armia lotnicza, która w tym przypadku może wejść do bitwy znacznie wcześniej.

Jakie zatem mogą być warianty ewentualnego wykorzystania wojsk operacyjnych PRL w danych warunkach? Otóż front nasz /w składzie 3 armii ogólnowojskowych, armii lotniczej oraz samodzielnych jednostek

rodzajów wojsk i służb/^{x/} może być wykorzystany w pierwszym rzucie strategicznym do organizowania obrony na północnym skrzydle wojsk sojuszników celem załamania natarcia nadmorskiego skrzydła wojsk Północnej Grupy Armii NATO. Bardziej prawdopodobny jest udział naszego frontu w drugim rzucie strategicznym Zjednoczonych Sił Zbrojnych na ZTDW do zorganizowania obrony na obszarze kraju wzdłuż wybrzeża morskiego a następnie wzdłuż rubieży rzek Odra i Nysa Łużycka.

W zależności od rozwoju sytuacji w pierwszych dniach wojny, możliwy jest również udział wojsk naszego frontu w wykonaniu wspomnianego przeciwnatarcia z terytorium NRD wraz z pozostałymi sojuszniczymi siłami.

Podstawowym celem przeciwnatarcia będzie rozbitcie zgrupowań uderzeniowych przeciwnika oraz opanowanie rubieży zapewniającej prowadzenie kolejnych operacji odpowiednio do zaistniałej sytuacji. Z zasady przeciwnatarcie kończyć się będzie na odtworzeniu położenia wyjściowego. We współczesnych warunkach przeciwnatarcie, odpowiednio przygotowane i zabezpieczone powinno doprowadzić do radykalnej zmiany sytuacji strategicznej - operacyjnej na korzyść broniących się wojsk. Dalszą konsekwencją może być przejęcie inicjatywy strategicznej i wymuszenie na przeciwniku przyjęcia stawianych mu warunków.

Oczywiście nie są to jedyne prawdopodobne warianty użycia wojsk naszego państwa. Na przykład: w sytuacji rozpoczęcia przez nieprzyjaciela wojny jądrowej z zaskoczenia może okazać się wyjątkowo trudne /a nawet niecelowe ze względu na możliwość dezorganizowania systemu komunikacji, czy poniesienie dużych strat przez wojska sojuszników w NRD/ wykorzystanie w całości naszego frontu tylko na jednym kierunku strategicznym. W takim bowiem przypadku rozwój sytuacji na polu bitwy może wymagać nieskomplikowanego przgrupowania i szybkiego użycia naszych związków operacyjnych na tych kierunkach na których zaistniały dobre warunki przejścia do przeciwwuderzenia lub przeciwnatarcia.

Siły naszej armii lotniczej, po odparciu powietrzno - kosmicznego napadu przeciwnika i przebazowaniu się na terytorium NRD, najprawdopodobniej wykorzystane będą na kierunkach strategicznych: północnym i centralnym do wykonania zadań w ramach frontowej i armijnych operacji obronnych oraz wsparcia wojsk w czasie wykonywania przeciwwuderzeń i

^{x/} Aktualnie, jeśli chodzi o siły lądowe i powietrzne, to ich wielkość oraz liczba przeszkolonych rezerw pozwalają na zorganizowanie związku operacyjno - strategicznego w postaci frontu o powyższym składzie.

przeciwstarcia.

Natomiast siły uderzeniowe Marynarki Wojennej mogą działać w postaci zgrupowania operacyjnego w ramach Połączonej Floty Bałtyckiej /niezależnie od wariantu użycia wojsk lądowych i lotnictwa oraz sposobu wybuchu wojny/.

Ważne ze strategicznego punktu widzenia położenie Polski w Europie sprawia, że oprócz wojsk operacyjnych także wojska wydzielone do obrony terytorium kraju odgrywać będą znaczącą rolę w operacji strategicznej, wykonując wiele zadań dla zapewnienia żywotności zaplecza strefy frontowej. Kapitałne znaczenie będą tu miały zwłaszcza skuteczne działania bojowe wojsk OPK. Już bowiem w początkowym okresie wojny, a nawet przed jej rozpoczęciem na terytorium naszego kraju mogą działać grupy dywersyjne oraz poddziały wojsk specjalnego przeznaczenia, realizujące swe zadania w ramach walki nieoreźnej. W tym też czasie przez terytorium Polski przegrupowywać się będą wojska operacyjne /własne i sulusznicze/, realizowany będzie transport zaopatrzenia, następować będzie przestawienie gospodarki na produkcję wojenną i tp., w warunkach aktywnego oddziaływania środków napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Z uwagi na położenie naszego kraju, należy przewidywać szerokie wykorzystanie jego terytorium między innymi dla:

- bazowania sił powietrznych;
- rozmieszczenia rakietowych, ogólnowojskowych, powietrznodesantowych i innych jednostek wojskowych;
- bazowania części sił morskich NRD oraz Floty Bałtyckiej Związku Radzieckiego;
- rozmieszczenia różnych elementów systemu dowodzenia i węzłów łączności;
- rozmieszczenia składów wszelkiego rodzaju zaopatrzenia oraz różnych jednostek i orządzeń tyłowych.

Te różnorodne zadania realizować będą wojska wydzielone do obrony terytorium kraju, a ponadto oddziały obrony cywilnej, służby bezpieczeństwa i MO oraz jednostki zmilitaryzowane.

4. WYBRANE PROBLEMY Z ZAKRESU PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

Ponieważ w przyszłej wojnie między dwoma przeciwstawnymi blokami polityczno - wojskowymi agresorem będą wyłącznie siły NATO i do nich należeć będzie wybór momentu napaści, przygotowanie do odparcia agresji odbywać się będzie z zasady w skrajnie ograniczonym czasie. Uwzględniając powyższe, pierwsza operacja strategiczna na zachodnim TDW powinna być zaplanowana i w określonym stopniu przygotowana już w czasie pokoju, zarówno z przewidywaniem użycia broni masowego rażenia, jak też wyłącznie broni konwencjonalnej.

Zdecydowane cele operacji oraz wpływ uzyskanych w niej rezultatów na osiągnięcie celów wojny sprawiają, że należy wszechstronnie przygotować nie tylko siły zbrojne, ale i całe państwo. Koalicyjny charakter przyszłej wojny powoduje również konieczność skoordynowanego planowania użycia koalicyjnych sił zbrojnych oraz wykorzystania możliwości ekonomicznych /zasobów materiałowych, transportowych itp./ wszystkich państw uczestniczących w danej operacji, z uwzględnieniem specyfiki każdego z nich.

Przygotowując wojska naszego frontu do udziału w pierwszej operacji strategicznej na zachodnim TDW należy je tak ugrupować, aby mogły w sposób zorganizowany przejść zarówno do operacji obronnej, jak i do przeciwnatarcia, jeżeli początkowe uderzenie wojsk NATO zostanie załamane przez wojska sojusznicze w bitwie granicznej. Dotychczasowe wyniki badań wskazują jednak, że pierwsza operacja frontu będzie najprawdopodobniej operacją obronną, organizowaną na obszarze kraju. Należy przewidywać również, że wojska frontu rozbudowującego obronę w oparciu o Odrę, Nysę Łużycką i Bałtyk /stanowiące drugi rzut strategiczny/ mogą również być wykorzystane do wykonania przeciwuderzenia siłami głównymi lub tylko ich częścią w strefie frontów pierwszego rzutu strategicznego. Nie należy ponadto wykluczać sytuacji w której wojska frontu głównymi siłami mogą wspólnie ze związkami operacyjnymi wojsk sojuszniczych /zwłaszcza podchodzących z głębi/ uczestniczyć w przeciwnatarciu.

Przejęcie do przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia może nastąpić bezpośrednio po uzyskaniu sukcesu w operacji obronnej lub rozpocząć się w trakcie rozwijania /podchodzenia z głębi/ wojsk frontu i wojsk sojuszniczych /przy nieznaczonej przewadze liczebnej nad przeciwnikiem,

a niekiedy nawet przy równym stosunku sił i środków w skali operacyjnej/. W czasie organizowania operacji obronnej frontu szczególne znaczenie będzie przy tym miało uzgodnienie działań z wojskami sojuszniczymi wyznaczonymi do prowadzenia bitwy granicznej na obszarze NRD.

Planując pierwszą operację należy liczyć się z tym, że w czasie działań mogą wyniknąć nowe zadania, których uprzednio nie przewidywano, np. związane z koniecznością dokonania szybkiego manewru wojskami frontu albo przejście do obrony w wyniku niekorzystnego przebiegu bitwy spotkaniowej.

Bezpośrednie planowanie pierwszej operacji frontu może być realizowane w różnych warunkach. Będzie to uzależnione przede wszystkim od sytuacji politycznej, strategicznej i operacyjno - taktycznej. Różnice dotyczyć będą głównie czasu i stopnia osiągnięcia pełnej gotowości bojowej przez wojska frontu, charakteru przegrupowania poszczególnych związków, a zwłaszcza stopnia w jakim udało się nieprzyjacielowi zakłócić operacyjne rozwinięcie wojsk frontu /straty poniesione w czasie przegrupowania/ oraz rozwoju sytuacji w bitwie granicznej prowadzonej przez wojska sojusznicze. Poważny wpływ na przygotowanie operacji wywrze również czas powzięcia decyzji o przejściu frontu do obrony.

Planowanie i przygotowanie pierwszej operacji obronnej organizuje się przy tym co najmniej w dwóch wariantach. Pierwszy wariant, który traktuje się jako zasadniczy, powinien przewidywać przejście do działań bez uzupełnień lub przy uzupełnieniu stanów niektórych tylko jednostek systemem alarmowym, bezpośrednio z miejsc stałej dyslokacji lub z rejonów ćwiczeń. Wariant drugi może przewidywać dłuższy okres narastania zagrożenia, co umożliwi wszechstronne przygotowanie wojsk do działań, a m.in.: uzupełnienie stanów jednostek /systemem alarmowym/, mobilizacyjne i operacyjne ich rozwinięcie, przegrupowanie i zajęcie przez nie rubieży obronnych /rejonów wyjściowych do natarcia, przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia/, a także wszechstronne zabezpieczenie działań.

Zasadniczy wariant planowania operacji obronnej frontu powinien uwzględnić sytuację dla nas niekorzystną, a więc sytuację, w której nieprzyjaciel niespodziewanie rozpoczął działania zaczepne, a nasze wojska nie zdążyły zająć wyznaczonych im głównych rubieży i będą zmuszone przechodzić do obrony w głębi operacyjnej na własnym terytorium.

Drugi wariant operacji obronnej początkowego okresu wojny może

uwzględniać sytuację, w której zawczasu wykryto bezpośrednio przygotowanie nieprzyjaciela do agresji i wojska nasze skrycie osiągnęły rubieżę i pasy obronne, zorganizowały system ognia i rozbudowują obronę pod względem inżynierskim.

Mimo istniejących różnic co do czasu przygotowania i sposobu działania wojsk w pierwszym i drugim wariancie, plan operacji obronnej powinien być na tyle elastyczny, aby obejmował wszystkie możliwe sytuacje jakie mogą zaistnieć na polu walki. W każdym przypadku należy w nim przewidywać, że operacje obronne frontu i armii z reguły będą prowadzone w warunkach znacznej przewagi nacierającego nieprzyjaciela.

Wielowariantowość planowania przejścia wojsk do obrony dotyczy może również użycia ich na określonych kierunkach strategicznych i operacyjnych. Nie należy wykluczyć przy tym takiej sytuacji, w której na jednym kierunku wojska zawczasu rozwiną się i przejdą do obrony, a na innym - operacja obronna rozpocznie się w warunkach braku zorganizowanego systemu obronnego, niepełnego rozwinięcia mobilizacyjnego i operacyjnego wojsk własnych oraz przy niepełnym zabezpieczeniu działań bojowych. W takiej sytuacji trzeba przewidywać, że ugrupowania operacyjne frontu i armii będą tworzone w toku walki charakteryzującej się dużą dynamizacją i manewrowością prowadzonej przez ozołowe oddziały i związki.

W planie należy także uwzględnić dwa różne sposoby prowadzenia operacji początkowego okresu wojny, w zależności od wykorzystywanych środków walki.

Wielowariantowość planowania dotyczy również opracowania planu uwzględniającego przejście do działań zaczepnych /przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia/ z miejsc stałej dyslokacji bez zajmowania rejonów wyjściowych i wariant drugi - rozpoczęcie tychże działań po uprzednim zajęciu przez wojska rejonów wyjściowych, przewidywane w wypadku, gdy zechodzi potrzeba uzyskania przewagi nad siłami przeciwnika.

Istota jednoczesnego, jednolitego, wariantowego planowania pierwszych operacji początkowego okresu wojny polega na tworzeniu niektórych wspólnych elementów ugrupowania operacyjnego oraz określaniu jednolitych zadań, niezależnie od formy działań w operacji strategicznej. Tego rodzaju planowanie powinno zapewnić zorganizowanie współdziałania wojsk, ich wszechstronne zabezpieczenie i niezawodne dowodzenie.

Podstawę planowania operacji stanowi dyrektywa Naczelnego Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw - członków Układu Warszawskiego. Na jej podstawie dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych na teatrze działań wojennych powinien kolejno wyjaśnić cel i przeanalizować zadanie operacji, sformułować zamiar, wydać wytyczne do planowania, określić zadanie w pierwszym uderzeniu jądrowym i zadania dotyczące zwalczania celów pierwszej kolejności, a następnie przystąpić do wypracowania decyzji. Po wykonaniu w ustalonym czasie tych czynności dowódca ogłasza zamiar operacji obronnej i określa zadania wojsk. Sztab przystępuje do planowania operacji.

Jednolitymi elementami w poszczególnych wariantach planów operacji są z zasady: skład bojowy wojsk; sposób ich działania w pierwszym uderzeniu jądrowym; działania wojsk w czasie zwalczania celów pierwszej kolejności; działania wojsk frontów /armii/ w operacji przeciwpowietrznej, powietrznej i w czasie uderzenia radioelektronicznego; stanowiska dowodzenia; przedsięwzięcia maskowania operacyjnego; organizacja osłony granicy państwowej; rejony rozmieszczenia drugich rzutów, operacyjnych grup menewrowych i oddziałów specjalnych; określenie środków materiałowo - technicznych w jednostkach kalkulacyjnych i terminy gotowości bojowej.

Przejście frontu do pierwszej operacji obronnej organizowanej na obszarze własnego kraju uzależnione będzie - jak już stwierdzono - od rozwoju sytuacji w bitwie granicznej. Z chwilą rozpoczęcia operacji przez nieprzyjaciela, niezależnie od sytuacji na froncie, część sił weźmie udział w operacji przeciwpowietrznej, w tym przede wszystkim wojska OPK, które w tym czasie mogą jeszcze nie być podporządkowane frontowi, a także część sił wojsk lotniczych frontu i będące w gotowości wojska OPL. Ponadto do prowadzenia bitwy obronnej mogą być użyte siły i środki przeznaczone do zwalczania obiektów wytypowanych do niszczenia w pierwszej kolejności. W tym czasie wojska pierwszego rzutu operacyjnego będą przygotowywać obronę w swoich pasach.

Oddziały i związki taktyczne wchodzące w swoje pasy obrony rozwijają się na wyznaczonych rubieżach, tworzyć będą zgrupowania obronne, organizować system ognia oraz dokonywać rozbudowy inżynierskiej.

Bezpośrednie rozpoczęcie bitwy obronnej frontu będzie wynikiem prowadzenia działań mających na celu załamanie przygotowanego lub odparcie rozpoczynającego się uderzenia zgrupowań wojsk nieprzyjaciela, zwłaszcza na poszczególnych kierunkach jego głównych uderzeń.

Samo prowadzenie operacji obronnej frontu, będzie polegało na kolejnym lub jednoczesnym staczeniu walk i bitew obronnych przed frontem i w głębi obrony, w powietrzu i w eterze. Dowództwo frontu w tym okresie skupi uwagę na ustaleniu decydującego kierunku działań, odparciu zmasowanego nalotu lotnictwa nieprzyjaciela, zwalczaniu systemów rozpoznawczo - uderzeniowych i desantów, a jednocześnie na zapewnieniu ochrony własnych wojsk przed oddziaływaniem tych systemów i środków walki radioelektronicznej.

Podczas działań z użyciem broni jądrowej operacja obronna frontu rozpocznie się od wykonania - na rozkaz ND ZSZ na TDW - odwetowego uderzenia jądrowego. Po wykonaniu tego uderzenia podejmuje się nie - zbędne przedsięwzięcia - odpowiednio do zaistniałej sytuacji, a także stopnia porażenia wojsk i obiektów tyłowych - mające na celu odtworzenie naruszonego dowodzenia wojskami, zdolności bojowej głównego zgrupowania wojsk, systemu obrony przeciwlotniczej i ognia, w tym głównie systemu ognia przeciwpancernego.

Wyłom w obronie spowodowany uderzeniem wojsk nieprzyjaciela powinien być bezzwłocznie zamknięty /ryglowany/, zwłaszcza drogą manewru ocalałych sił z innych kierunków, mniej narażonych na uderzenie nieprzyjaciela. Ponadto koncentruje się wysiłki sił i środków OTK i OC na likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia, głównie w miastach i obiektach gospodarczych znajdujących się w pasie obrony frontu.

Jeżeli po obustronnej wymianie uderzeń jądrowych pozwolą na to warunki, część sił frontu może przejść do działań zaczepnych wykonując przeciwuderzenia lub przeciwnatarcie. Przejście do działań zaczepnych może również nastąpić w warunkach użycia broni konwencjonalnej, na przykład gdy nieprzyjaciel przechodzi pewien kryzys, a do dalszego natarcia potrzebny jest mu czas na przegrupowanie.

Przeciwuderzenie frontu wykonuje się zwykle na jednym kierunku, ale celowe jest utworzenie zgrupowania do wykonania przeciwuderzenia na drugim kierunku - najczęściej zbieżnym.

Jeżeli na obszarze kraju broni się front sojusznicy, wówczas kierunek i czas wykonania przeciwuderzenia frontu mogą być zbieżne z kierunkiem i czasem, w którym przeciwuderzenie wykonuje sąsiad.

Główne uderzenie wykonuje się w najsłabsze miejsce ugrupowania operacyjnego nieprzyjaciela, zwykle na skrzydła i tyły. W czasie wykonywania przeciwuderzenia na desant powietrzno - morski, główne uderzenie najczęściej prowadzi się wzdłuż wybrzeża morskiego, w celu odciążenia desantu od rejonów lądowania i wsparcia marynarki wojennej. W

niektórych sytuacjach przeciwuderzenie może rozpocząć się nawiązaniem bojów spotkaniowych lub bitew spotkaniowych.

W zależności od uzyskanych wyników, przeciwuderzenie może być zakończone przejściem wojsk do obrony odtworzonego położenia lub do przeciwnatarcia, a niekiedy - do ogólnego natarcia, wspólnie z podchodzącymi z głębi wojskami sojuszniczymi. Niezależnie jednak od sytuacji, wszyscy dowódcy i sztaby muszą przestrzegać zasady, jaką jest: stałe dążenie do utrzymania inicjatywy strategicznej, zapewnienia ciągłości działań i racjonalnego wykorzystania wszystkich posiadanych sił i środków aż do osiągnięcia celu operacji strategicznej na danym teatrze działań wojennych.

Z A K O Ń C Z E N I E

W skrypcie przedstawiono podstawowe problemy z zakresu strategicznej operacji obronnej, jaka może być prowadzona w ewentualnej przyszłej wojnie na zachodnim teatrze działań wojennych.

Dążenie do stopniowej redukcji sił zbrojnych i zbrojeń, wypracowywanie wciąż nowych koncepcji mających na celu niedopuszczenie do wybuchu wojny, wreszcie zamiar utrzymania w przyszłości po obu stronach tzw. niezbędnego minimum potencjału wojskowego /a więc takiej jego wielkości, która umożliwiałaby zorganizowanie obrony, a jednocześnie nie wystarczała do rozpoczęcia działań zaczepnych, szczególnie w sposób zaskakujący/ - wszystko to sprawia, że również w rozważaniach teoretycznych preferuje się obecnie koncepcje obrony.

Jest to tendencja zgodna z naszą polityką obronną. Nigdy nie zamierzaliśmy na nikogo napadać, nie zgłaszaliśmy pod niozym adresem żadnych roszczeń terytorialnych. Chcemy jedynie utrzymać swój stan posiadania.

Gdyby przeciwnik również wyznawał taką koncepcję, to problem zachowania status quo w Europie nie sprawiałby żadnych trudności. Ponadto obrona jest rodzajem działań stwarzającym większą szansę powodzenia w odparciu ataku silniejszego przeciwnika. Przy utrzymaniu po obu stronach potencjałów wojskowych w przybliżeniu równych co do wielkości, żadną ze stron nie miałaby szans na powodzenie, nawet w przypadku rozpoczęcia wojny z zaskoczenia.

Jest to jednak układ idealny, który ma małe szanse realizacji. Bardziej prawdopodobne jest szukanie słabych stron w systemie obronnym strony przeciwnej i w określonych warunkach wykorzystanie ich. Zdajemy sobie sprawę, że oznacza to pewien stopień nieufności w stosunku do partnerów, z którymi aktualnie prowadzi się rokowania rozbrojeniowe. Jednak problem bezpieczeństwa państwa /koalicji/ jest sprawą zbyt poważną, aby liczyć jedynie na dobrą wolę przeciwnika, który w przeszłości niejednokrotnie dawał dowody na to, że swoje poczynania opiera przede wszystkim na poczuciu realnej siły. Przykładem jest cały powojenny układ stosunków między państwami socjalistycznymi i kapitalistycznymi. I jakkolwiek z zadowoleniem witamy istotne elementy odprężenia w tych stosunkach, to jednak - szczególnie my, wojskowi - mamy obowiązek oceniać stan tych stosunków poprzez pryzmat

realnego układu sił militarnych, które głównie stanowią o bezpieczeństwie naszych państw /koalicji/.

Obrona strategiczna na zachodnim teatrze działań wojennych, organizowana i prowadzona w przewidywaniu działań zaczepnych rozpoczętych przez przeciwnika, traktowana jest jako przejściowy rodzaj działań, umożliwiający załamanie natarcia przeciwnika, który czasowo zdobył przewagę. Nieodłącznym elementem takiej obrony jest wykonanie przeciwwuderzenia, które może przekształcić się w powszechne natarcie, a jego rezultatem będzie odzyskanie utraconego terenu i zniszczenie sił zbrojnych przeciwnika, co stanowi warunek udaremnienia powtórnej agresji.

BIBLIOGRAFIA

1. Biuletyn Informacyjny nr 2 /143/ część I i II. Warszawa 1983.
2. Płk doc.dr Tadeusz Bentkowski: Wybrane problemy operacji strategicznej na zachodnim teatrze działań wojennych. Warszawa 1972.
3. Płk doc.dr hab. Wojciech Lepkowski: Operacja strategiczna na kontynentalnym teatrze działań wojennych. Warszawa 1985.
4. Płk prof.dr Kazimierz Nożko: Przyszłe działania wojenne w tym operacje i walki oraz rola poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb. Warszawa 1987.
5. Organizacja i prowadzenie pierwszej operacji obronnej frontu w ramach obrony strategicznej na ZTDW w początkowym okresie wojny. Warszawa 1987.
6. Prognoza przyszłych działań wojennych /w tym operacji i działań bojowych/ oraz rola poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb /lata 1990 - 2015/. Warszawa 1987.
7. Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego. Warszawa 1980.
8. Płk dr Ryszard Sobierajski: Operacyjne przygotowanie zachodniego TDW. Warszawa 1983.
9. Strategia wojskowa. Warszawa 1987.
10. Strategiczne rozwinięcie sił zbrojnych NATO na Europejskim teatrze wojny. Warszawa 1980.
11. Strategia wojskowa Stanów Zjednoczonych i Paktu Północnoatlantyckiego. Warszawa 1981.
12. Zbiór materiałów operacyjno - strategicznych, część I. Warszawa 1971
13. Gen. bryg. pil.prof.dr Zdzisław Żarski, płk w st. spocz.doc.dr Jan Uchański: Organizacja i prowadzenie operacji powietrznej na TDW. Warszawa 1982.
14. Gen. bryg. pil.prof.dr Zdzisław Żarski, płk w st. spocz.doc.dr Jan Uchański: Organizacja i prowadzenie operacji przeciwpowietrznej na TDW. Warszawa 1982.

Wydrukowano w 30 egz.
Kgz. nr 1-30 Bibl.Nauk.DZS
Wyk. płk Lepkowski
Druk W.L. dnia 13.10.88r.
Druk ASG WP nr 01498/WW
Korekta autorska.

